

Què és un carilló?

Un carilló és un instrument musical **format per un mínim de 23 campanes de bronze** afinades de forma precisa perquè puguin sonar conjuntament i produir un efecte harmoniós en el moment que són percudides mitjançant un teclat i pedaler característics.

Les campanes

Les diferents campanes que el conformen estan fixades en estructures voluminoses, sovint col·locades en torres o edificis alts. A diferència de les campanes de molts dels nostres campanars, les dels carillons resten **fixes i l'únic que es mou és el batall**, que ho fa través d'un sistema de cables connectats al teclat i la zona de pedals.

El teclat

Tot i que en essència podria semblar un piano, ja que el joc expressiu també s'aconsegueix mitjançant la **variació del toc**, el seu teclat és força diferent. El del carilló està format per una **dobla renglera de tecles** més grans i arrodonides, disposades a una distància de tres centímetres l'una de l'altra, i per uns **pedals**, similars als d'un orgue. Cada tecla i pedal percudeix una campana diferent a través d'un **sistema de cables d'acer inoxidable units directament als batalls**. En el moment que el músic les toca, el cable mou l'engranatge i obliga al batall a picar la campana, aconseguint així el so i la nota desitjada.

Com es toca

Tenint en compte que allò que s'ha de moure pesa bastant més que els martellets d'un piano, l'energia que es necessita per tocar un carilló és superior a la que cal en qualsevol altre instrument de teclat. Aquest plus d'energia s'aconsegueix gràcies al seu tipus de tecles i a la manera de tocar-les: **amb les mans tancades** i en alguns casos, per donar un so encara més subtil, **utilitzant els dits**.

Les tecles estan disposades seguint el **mateix patró que en qualsevol altre instrument de teclat**, amb la diferència que en un carilló aquestes tenen el mateix color i no es diferencien per ser blanques o negres, sinó únicament per la seva posició.

El **pedaler**, al ser tocat mitjançant els peus, està destinat a moure els batalls més grans de les campanes més pesades.

El so

Al diferència del toc d'una campana normal d'església, el carilló suma el so de com a **mínim 23 campanes** de bronze. Això vol dir que pot arribar a cobrir **dues octaves cromàtiques**, sense comptar els primers Re bemoll i Mi bemoll (notes considerades prescindibles, sobretot per l'elevat cost que suposa la construcció de les campanes que generen el seu so. Al ser de les més pesants, la quantitat de bronze a fondre incrementa força el preu de construcció de l'instrument, fet que determina en molts la decisió de no incloure-les).

Aquest conjunt de campanes està estructurat seguint **l'escala cromàtica** dins la qual cada campana allibera una nota diferent. Depenent del número de campanes que tingui i, en conseqüència, de les octaves que abrasi, el repertori musical que es podrà interpretar serà més ampli i la seva execució més elaborada.

Al tractar-se d'un instrument de teclat, el *touché* de cada carillonista adquireix una importància rellevant. Aquest és el que determina la personalitat del so del carilló i dóna un color particular a l'instrument.

Tipus de carillons

Segons la Federació Mundial de Carillonistes (World Carillon Federation), aquest instrument per ser considerat com a tal ha de tenir un mínim 23 campanes. A partir d'aquí, la gama és variada i la seva versalitat i utilitat, també. Els **carillons de concert**, per exemple, solen tenir una extensió tonal de **quatre octaves cromàtiques**, és a dir, que estan formats per **unes 50 campanes**.

El nombre i el pes total de campanes pot variar d'un carilló a un altre. En aquest sentit, l'instrument més pesat, per exemple, arriba a les **102 tones** i el més lleuger no arriba a una. Pel que fa al número de campanes, **el rècord està en 77** i l'ostenten el carilló del Daejeon Institute of Science de Corea del Sud i el de la Torre dels Apòstols de Bloomfield Hills (Michigan, EUA).

Segons la definició de la World Carillon Federation (WCF), **un carilló entès com a instrument musical és aquell que es toca manualment** i amb el qual es poden interpretar tota mena de composicions musicals escrites expressament per a ell, així com adaptacions d'obres de tots els gèneres.

També existeixen els anomenats **carillons automàtics** que no deixen de ser **màquines** que gràcies al seu mecanisme poden arribar a reproduir melodies simples. Aquests carillons estan formats per un sistema de tambors o cilindres giratoris, tot i que actualment també n'hi ha que funcionen de forma programada a través de sofisticats ordinadors. Alguns carillons automàtics ni tan sols tenen campanes i utilitzen reproduccions midi del so de campanes reals.

Els carillons són majoritàriament instruments musicals estàtics, però **també n'hi ha de mòbils**. Aquests es van idear al S.XX amb l'objectiu de ser tocats en altres espais fora de la seva ubicació habitual.

Alguns d'aquests carillons es poden desmuntar per mòduls, amb l'objectiu de poder-los entrar a sales de concerts o auditoris. Aquests acostumen a ser carillons d'altíssima qualitat acústica i dissenyats especialment per a ser **utilitzats en espais tancats**. Actualment només n'hi ha quatre al món, un d'ells de facturació catalano-flamenca.

Els destinats a ser **tocats a l'exterior**, es diferencien pel fet que les campanes van col·locades sobre un bastidor amb rodes, en forma de tràiler, per facilitar així la seva mobilitat.

El seu nom

Segons el lingüista Joan Coromines, el nom de carilló prové de la **paraula francesa carillon** (antigament *quarregnon*) que a la vegada té el seu origen en el mot llatí tardà **quaternio** ("grup de quatre objectes"). Un dels possibles motius d'anomenar-lo així és perquè en el seu origen el carilló podria haver estat també un mecanisme de quatre campanes utilitzat per marcar les hores en rellotges públics.

Formació i aprenentatge

La primera escola on es va poder aprendre a tocar el carilló al món va ser la **Royal Carillon School "Jef Denyn"** de Mechelen, Bèlgica. Va ser fundada l'any **1922** i aviat es va guanyar el reconeixement internacional. Se la considera un dels puntals en l'ensenyament d'aquesta disciplina i encara avui estudiants de tot el món van allà a estudiar l'art del carilló. Una altra escola important és la **Netherlands Carillon School** d'Amersfoort (inaugurada el 1953).

A **Amèrica del Nord** l'estudi del carilló està molt més estès i es poden adquirir els coneixements necessaris a moltes universitats del continent.